



«AIXÍ COM EL DE LES FULLES ÉS L'HUMANAL LLINATGE»

SALVADOR OLIVA MARCH

«Així com el de les fulles és l'humanal llinatge. El vent escampa unes fulles per terra, i el bosc frondós en fa néixer unes altres, que apunten quan és primavera. D'igual manera s'esdevé entre els humans: uns vénen a la vida i uns altres s'extingeixen». D'aquesta manera tan delicada Montserrat Ros tradueix la sublim reflexió que ens ofereix l'èpica grega sobre la caducitat de la raça dels mortals.

El març passat, estava programada la presentació a la nostra ciutat d'aquesta magnífica edició de la *Iliada* d'Homer (Martorell: Adesiara, 2019, col. Summa Aetatis núm. 4). L'acte va ser suspès per evitar possibles contagis del coro-

navirus unes hores abans que Igualada fos confinada i el país sencera declarat en estat d'alarma. Just quan escric, segon dia de reclusió forçada, en ple segle XXI, malgrat les falses seguretats que semblaven proporcionar-nos la ciència i la tecnologia, assistim perplexos a un escenari apocalíptic més propi d'una pel·lícula americana de dubtosa qualitat. La pandèmia s'ha ensenyorit del món civilitzat tot posant de manifest l'enorme fragilitat i indefensió de la vida humana. I és justament d'aquests dos aspectes que us volia parlar: de la *Iliada* i de la vulnerabilitat de l'home.

La Guerra de Troia és un esdeveniment que va trasbalsar profundament el món antic. La poesia èpica grega va aplegar al respecte un seguit d'històries que una tradició oral secular havia fet circular ininterrompudament. Gràcies a la transmissió d'aquest passat llegendari de generació en generació, grecs d'arreu van prendre consciència de pertànyer

a una mateixa cultura. El poema en va acabar fixant per escrit els fonaments tot exhibint un caràcter marcadament panhel·lènic.

La *Iliada* no pretén explicar tot el conflicte bèl·lic que, segons el mite, es va perllongar durant deu anys. De fet, relata el que presumiblement va succeir durant 51 dies del novè any de la guerra, tot posant el focus en la picabaralla entre els dos cabdills grecs, Aquil·les i Agamèmnon, i les conseqüències d'aquest enfrontament. La cosa va culminar en el duel entre Hèctor i Aquil·les que vindria a equivaler a un Cristiano Ronaldo - Messi d'aquells moments. Així sona l'inici de la *Invocació a la Musa* de mans del claretià Miquel Peix, traducció que manté el ritme hexamètric del text original (Barcelona: Editorial Alpha, 1978): «Canta, deessa, la ira funesta d'Aquil·les Pelida, / ira que obrí als aqueus el camí d'innombrables sofrances / i Hades avall estimbà d'herois mil ànimes fortes, / fent d'aquests mateixos herois pastura de gossos / i àpat de tots els ocells, mentre Zeus son designi acomplia».

De tota manera, el que fa de l'èpica grega una creació poc convencional no és la descripció dels herois, de les batalles o de les armes (tasca en la qual, d'altra banda, no escatima cap esforç), sinó la profunda reflexió sobre l'existència humana i la seva naturalesa efímera. És justament per això que avui em sembla d'allò més oportú posar l'atenció en l'èpica grega. La *Iliada* no entén de bàndols, no hi ha bons ni dolents, hi ha només l'ésser humà que, en una situació

límit com la de la guerra, es veu a si mateix desarmat i despulat davant del mirall de la mort. Ni els herois mateixos resten exclosos d'aquesta realitat immutable, malgrat la seva naturalesa semidivina. Així reconeix Hècuba el destí fatal d'Hèctor en la coneguda versió de Joan Alberich (Barcelona: Edicions de La Magrana, 1996, col. L'Esparver Clàssic núm. 19): «Al nostre fill, des del moment que va néixer, tot just el vaig infantar, la parca poderosa li va lligar el destí següent amb un fil de lli: sadollar els gossos de potes lleugeres, lluny dels seus pares, al costat d'un home violent».

El doctor Jaume Pòrtulas, que és qui havia de presidir la presentació igualadina del llibre i l'homenatge pòstum a la traductora barcelonina, ens va deixar un estudi sobre aquest univers històric i literari que és una veritable joia i que li va merèixer el Premi Nacional de Literatura de 2009: *Introducció a la Iliada* (Barcelona: Fundació Bernat Metge – Editorial Alpha, 2008). En un moment determinat incideix en aquest aspecte, i amb relació a la consciència de la pròpia mortalitat que caracteritza els herois homèrics, comenta: «Els homes es coneixen ells mateixos quan es contemplen en el rostre de la mort».

Amb aquests mots tan escollits, recull Montserrat Ros l'instant del traspàs d'Hèctor, l'heroi troià, a mans d'Aquil·les. L'occidor aqueu, però, accepta amb total lucidesa el seu destí mortal, tot i no ser del tot conscient de la immediatesa del seu acompliment: «I, acabat de dir això, va embolcar-lo el terme de la mort;

l'ànima volà dels seus membres i es dirigí cap a l'Hades deplorant el seu fat, puix que abandonava la força viril i la juvenesa. I el diví Aquil·leu digué a Hèctor, quan ja era mort: —Mor ara tu! Que jo acceptaré la parca quan Zeus i els altres déus immortals me l'enviïn!».

Avui tots som Hèctor, tots som Aquil·les. Malgrat les aparentment infranquejables muralles bastides a base d'economia, de progrés i de cultura del benestar, en un instant tot sembla haver-se'n anat en orris. Un diminut virus s'ha convertit en el desastrós cavall de Troia d'una societat globalitzada. Ens crèiem invulnerables i hem descobert atònits que, com Aquil·les, també tenim el nostre punt feble. Un bon moment, doncs, per aturar-nos i meditar sobre tot plegat. Homer ens marca el camí.